

ŚWIADECTWA ODKRYWCÓW I PREMIE ZA ODKRYCIE ZŁÓŻ

W myśl postanowień zawartych w art. 20 ust. 3 dekretu z dnia 6 maja 1953 r. — Prawo górnicze — (Dz. U. z 1955 r., nr 10, poz. 65), osobie, która odkryła złoża kopaliny przysługuje świadectwo odkrywcy oraz premia pieniężna. Treść postanowień tego artykułu brzmi:

1. Kto odkrył złoża kopaliny, choćby nie objętej zezwoleniem na poszukiwanie, otrzymuje świadectwo odkrywcy i premię zależną od naukowej, technicznej albo gospodarczej doniosłości odkrycia oraz od poniesionych kosztów i czasu trwania poszukiwań. Premia ta jest wolna od wszelkich obciążeń publicznych.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do wszystkich osób, które przyczyniły się bezpośrednio do odkrycia złoża kopaliny.

3. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia zasady i tryb wydawania świadectwa odkrywcy oraz ustalania i wypłaty przez Państwo premii określonej w ust. 1.

Przewodnią myślą tych postanowień było niewątpliwie jak największe moralne i materialne zainteresowanie wszystkich obywateli w kraju do wykrywania i zgłaszania odkrytych złóż kopaliny. Do chwili obecnej nie ukazało się jednak rozporządzenie Rady Ministrów, które miało szczegółowo określić tryb i sposób przyznawania świadectwa odkrywcy i wypłaty premii za odkrycie złóż. Praktycznie więc biorąc cytowane wyżej postanowienia art. 20, mimo upływu przeszło czterech lat od chwili wydania dekretu, nie zostały wprowadzone w życie.

Obecnie opracowano wreszcie projekt rozporządzenia Rady Ministrów, z którego zasadami chcę zapoznać czytelników „Przeglądu Geologicznego”.

W projekcie definiuje się przede wszystkim pojęcie odkrywcy mówiąc, że odkrywca złoża kopaliny jest osoba lub zespół osób, które stwierdziły występowanie nieznanego poprzednio złoża kopaliny, bądź autor koncepcji geologicznej, na której podstawie stwierdzono istnienie nieznanego poprzednio złoża kopaliny.

Koncepcją geologiczną w rozumieniu tego rozporządzenia jest naukowe uzasadnienie możliwości występowania w oznaczonych warunkach geologicznych złóż kopaliny i opracowanie na tej podstawie planu poszukiwań złoża kopaliny w ściśle określonym terenie wraz z projektem lokalizacji otworów wiertniczych lub innych wyrobisk ziemnych. Ze sformu-

wania tego w sposób wyraźny wynika, że świadectwo odkrywcy oraz premia za odkrycie należy przyznać również pracownikowi państwowej służby geologicznej, który odkrył złoża kopaliny w ramach obowiązków służbowych. Dotychczas pracownicy państwowej służby geologicznej otrzymywali za ważniejsze odkrycia geologiczne nagrody państwowe. Premie przewidziane niniejszym rozporządzeniem dla tego typu odkrywców będą więc kontynuacją tych nagród, a ulegną zmianie jedynie zasady i zwiększy się nieco ilość biorących udział w odkryciu i przyznanej premii. Tego rodzaju postawienie sprawy stworzy dla pracowników państwowej służby geologicznej bodziec ekonomiczny do intensywniejszych badań i jak najpełniejszego opracowywania wyników otrzymywanych z robót geologicznych. W konsekwencji powinno to doprowadzić do dokładniejszego wykorzystania wierceń, a tym samym do lepszego i szybszego rozpoznania budowy geologicznej kraju mniejszą ilością wierceń i tańszym kosztem.

W myśl prawa górniczego premia zależy od doniosłości odkrycia oraz od poniesionych kosztów i czasu trwania poszukiwań. W przypadku odkrycia dokonanego przez osobę prowadzącą działalność geologiczną w ramach obowiązków służbowych postanowienie to można będzie wykorzystać do obniżenia premii, jeżeli poszukiwania były prowadzone w sposób nieekonomiczny.

Projekt rozporządzenia reguluje sprawę premiowania odkrywców samodzielnych, nie prowadzących działalności geologicznej w ramach obowiązków służbowych, którzy dotychczas nie otrzymywali żadnych nagród za odkrycia złóż kopaliny.

Projekt przewiduje, że osobom, które przyczyniły się bezpośrednio do odkrycia złoża kopaliny, przysługuje prawo udziału w premii, a nie przysługuje prawo do świadectwa odkrywcy. W tym przypadku nie udało się jednak podać definicji osoby bezpośrednio przyczyniającej się do odkrycia. Jeżeli definicji takiej nie da się opracować, sprawa pozostawiona będzie jedynie rozsądnemu stosowaniu tego przepisu.

Regulując tryb składania wniosków o uzyskanie świadectwa i premii za odkrycie złoża kopaliny, projekt wprowadza zasadę, że wnioski takie składać należy do organów administracji prezydiów wojewódzkich rad narodowych (oddziały geologii). W przypadku jednak, gdy odkrycia dokonała osoba prowadząca

działalność geologiczną w ramach obowiązków służbowych, w myśl projektu rozporządzenia wniosek składać należy drogą służbową do Centralnego Urzędu Geologii. Taka procedura została wprowadzona ze względu na większe wymagania, jakie stawia się przy składaniu wniosków osobom prowadzącym działalność geologiczną. Osoba taka zobowiązana jest m. in. do dostarczenia szczegółowych materiałów geologicznych, czego nie można żądać od przypadkowego odkrywcy.

Zarówno właściwy organ administracji prezydium wojewódzkiej rady narodowej (oddział geologii), jak również jednostka zatrudniająca odkrywcę ma obowiązek wstępnie sprawdzić odkrycie. W przypadku gdy odkrycie nie zostanie udowodnione, wniosek zostaje zwrócony wnioskodawcy. Takie postawienie sprawy ma na celu wyrogowanie zbędnej korespondencji do władz centralnych.

Projekt rozporządzenia przewiduje, że koszt wykonania prac niezbędnych dla ustalenia doniosłości odkrycia ponosić będzie Państwo (Instytut Geologiczny).

W celu uniknięcia nadmiernych i nieuzasadnionych wydatków związanych z tymi pracami, Centralny Urząd Geologii będzie miał prawo zawiesić aż do odwołania postępowanie, jeżeli stwierdzi wstępnie, że odkrycie ze względu na małą jego doniosłość nie rokuje nadziei na wykorzystanie go w skali przemysłowej. Umożliwi to nie tylko ograniczenie wydatków na ten cel, ale również zabezpieczy wykonawstwo planowych zadań Instytutu Geologicznego, który w przeciwnym przypadku musiałby większość swojej mocy produkcyjnej skienować do prowadzenia badań często mało atrakcyjnych odkryć.

Projekt rozporządzenia zakreśla górną granicę premii dla odkrywców samodzielnych nie prowadzących działalności geologicznej w ramach obowiązków służbowych na kwotę 500 000 zł i górną granicę premii dla osób, które dokonały odkrycia prowadząc działalność geologiczną w ramach obowiązków służbowych na kwotę 300 000 zł. Faktycznie będzie to premia uznaniowa, zależna od wartości odkrytego złoża. Różnicowanie tych dwóch typów odkrywców jest niezbędne i uzasadnione przede wszystkim tym, że możliwości dokonania przez nich odkrycia złoża kopaliny są nieporównywalne.

Projekt rozporządzenia przewiduje premie zespołowe, gdyż praktycznie mało będzie przypadków, aby udział w premii miała tylko jedna osoba. Oznacza to więc, że nawet przy dużych odkryciach do rzadkości będzie należało przyznanie jednej osobie tej najwyższej przewidzianej w projekcie rozporządzenia premii.

Specyfika zagadnienia nie pozwala na opracowanie jakiegos wzoru, którym można by się posługiwać przy obliczaniu wysokości premii. Dlatego w projekcie przewidziano, że wysokość premii będzie każdorazowo ustalana w zależności od znaczenia kopaliny dla gospodarki narodowej, a w szczególności od współczynnika częstotliwości występowania kopaliny w kraju, ilości kopaliny w złożu oraz od geologicznej i górniczej możliwości wydobycia kopaliny. Premia będzie przyznawana w zasadzie po dokładnym rozpoznaniu złoża i ustaleniu powyższych okoliczności (danych).

Wreszcie projekt przewiduje, że świadectwo odkrywcy i premię za odkrycie będzie przyznawał i wydawał prezes Centralnego Urzędu Geologii. Premia za odkrycie złoża kopaliny wypłacana będzie ze środków budżetowych Centralnego Urzędu Geologii.

Zaznajomienie czytelników z powyższą sprawą ma na celu spowodowanie dyskusji przede wszystkim wokół podstawowych zagadnień, a mianowicie: określenia pojęcia odkrywcy i osób bezpośrednio przyczyniających się do odkrycia, określenia trybu składania wniosków o uzyskanie świadectwa odkrywcy i premii za odkrycie oraz sposobu ich rozpatrywania, określenia górnej granicy premii pieniężnej i sposobu jej obliczenia, oraz określenia instytucji, która będzie prowadzić całość gospodarki w tym zakresie.

Z dotychczasowej międzyresortowej dyskusji nad wspomnianym projektem rozporządzenia na szczegó-

ną uwagę zasługują sugestie Zespołu Prawa Górniczego przy Państwowej Radzie Górnictwa. Zespół ten sugeruje wprowadzenie do omawianego projektu rozporządzenia następujących uzupełnień i poprawek:

1. Za odkrywców uznać również osoby, które odkryły kopalinę w zwałach po robotach górniczych, bądź odkryły kopalinę towarzyszącą w złożach już znanych.
2. Przy składaniu wniosków o uzyskanie świadectwa odkrywcy i premii za odkrycie złoża kopaliny przez osoby nie prowadzące działalności geologicznej — wprowadzić zasadę bezpośredniego kierowania wniosków do Centralnego Urzędu Geologii, a nie przez Prezydium Wojewódzkich Rad Narodowych (oddziały geologii).
3. W odniesieniu do osób prowadzących działalność geologiczną wykluczyć wstępne sprawdzanie odkrycia przez jednostkę, za której pośrednictwem zgłaszany jest wniosek, i obowiązek ten powierzyć Centralnemu Urzędowi Geologii.
4. Ustalić górną granicę premii pieniężnej na kwotę 1 000 000 zł łącznie dla wszystkich osób, którym zostanie przyznana premia. Wypłatę przyznanej premii dokonać w dwóch ratach, a mianowicie pierwszą ratę w wysokości 50% w ciągu miesiąca od wydania świadectwa, a pozostałą w ciągu trzech miesięcy od daty rozpoczęcia eksploatacji odkrytego złoża kopaliny.

W zakończeniu wypada jeszcze podać na podstawie ostatnio uzyskanych informacji, że jedynym krajem w obozie socjalistycznym, który uregulował dotychczas sprawę przyznawania nagród pieniężnych za odkrycia geologiczne — jest ZSRR. Ministerstwo Geologii i Ochrony złóż ZSRR wydało w 1957 r. instrukcję w sprawie zastosowania przepisów o państwowych nagrodach pieniężnych za odkrycie nowych złóż kopalin użytecznych o znaczeniu przemysłowym. Instrukcja ta jest oparta na uchwale Rady Ministrów ZSRR wydanej w 1956 r.

Porównując tę instrukcję z projektem naszego rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wydawania świadectwa odkrywcy złoża kopaliny oraz wypłaty premii za odkrycie należy stwierdzić, że poglądy na szereg podstawowych zagadnień jest niemal analogiczny. Istotną różnicą polega tylko na tym, że instrukcja radziecka traktuje zagadnienie znacznie szerzej, a mianowicie oprócz nagród pieniężnych za odkrycia wszystkich nowych złóż kopalin użytecznych o znaczeniu przemysłowym przewiduje także nagrody pieniężne za odkrycia, które doprowadziły do gruntownej przeceny zasobów dotychczas znanych złóż, jak również za odkrycia podziemnych wód pitnych albo nadających się do celów przemysłowych lub rolniczych. Wysokość premii pieniężnej zależy od znaczenia odkrycia dla gospodarki narodowej, ustalonego na podstawie danych o rodzaju, ilości i jakości kopaliny, warunkach ekonomicznych i górniczo-technicznych eksploatacji złoża, rejonu występowania złoża itp. Z uwagi na różne znaczenie dla gospodarki narodowej poszczególnych odkryć, instrukcja wprowadza podział złóż na cztery podstawowe grupy, przy czym najwyższą premię przewiduje dla złóż grupy pierwszej, mających największe znaczenie dla gospodarki narodowej.

Nasze prawo górnicze, stanowiące podstawę do opracowania omówionego wyżej projektu rozporządzenia, ogranicza premiowanie tylko do odkryć tych złóż kopalin, których poszukiwanie i eksploatacja podlega przepisom tego prawa. Z konieczności więc trzeba wykluczyć z zasięgu jego działania m. in. szereg kopalin budowlanych (żwiry, piaski, gliny budowlane itp.) oraz wody podziemne. Warto się jednak zastanowić, czy nie należałoby wprowadzić do projektu naszego rozporządzenia dodatkowego określenia ujętego w przepisach radzieckich, z którego wynikałoby, że za odkrywcę uważa się również taką osobę, której działalność doprowadziła do gruntownej przeceny zasobów dotychczas znanego złoża. Pozostałe różnice między naszym projektem rozporządzenia a instrukcją radziecką wynikają z lokalnych warunków terenowych, organizacyjnych itd.

PODSTAWA WYCENY I ROZLICZEŃ KOSZTÓW ROBÓT WIERTNICZYCH (GEOLOGICZNYCH I BUDOWLANO-MONTAŻOWYCH).

W Monitorze Polskim nr 70 pod poz. 414 ogłoszone zostało zarządzenie Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych oraz Prezesa Centralnego Urzędu Geologii z dnia 29 sierpnia 1958 r. w sprawie ustalenia jednolitych podstaw wyceny i rozliczeń kosztów robót wiertniczych (geologicznych i budowlano-montażowych).

Zarządzeniem tym zatwierdzony został cennik robót wiertniczych nr 1 (CUG) 58 jako powszechnie obowiązujący normatyw dla celów kosztorysowania i rozliczeń robót wiertniczych. Zarządzenie nie obejmuje robót wiertniczych wykonywanych przez przedsiębiorstwa przemysłu naftowego dla inwestorów tego przemysłu, które należy wyceniać i rozliczać według cenników branżowych zatwierdzonych we właściwym trybie. Ponadto roboty przy budowie studni depresyjnych (odwadniających) należy wyceniać i rozliczać na podstawie norm podanych w KSNK część X. Koszt robót wiertniczych nietypowych, nie ujętych w cenniku, należy wyceniać zgodnie z zasadami podanymi w instrukcji o kosztorysowaniu robót budowlano-montażowych.

Zarządzenie reguluje także sprawę współczynników korygujących ceny robocizny ustalone w cenniku jak również sprawę wprowadzenia ewentualnych zmian w cenniku.

Z dniem ogłoszenia tego zarządzenia, tj. z dniem 13 września 1958 r., straciło moc zarządzenie Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych oraz Prezesa Centralnego Urzędu Geologii z dnia 9 kwietnia 1958 r. w sprawie ustalenia tymczasowych podstaw wyceny i rozliczeń kosztów

robót geologicznych oraz trybu zatwierdzania i zmiany jednolitych cen tych robót (Monitor Polski nr 30 poz. 173).

NOWY KATALOG NORM I CEN NA PRACE GEOLOGICZNE

Zarząd Budownictwa Wodno-Inżynierskiego wprowadził z dniem 1 września br. ustalone normy i ceny na prace geologiczne dla nadzorowanych przez siebie przedsiębiorstw geologiczno-inżynierskich. Podstawą opracowania „Katalogu Norm i Cen Kosztorysowych” były poza doświadczeniem przedsiębiorstw i analizy kosztów własnych, odpowiednie ramowe zarządzenia CUG, Komitetu do Spraw Urban. i Archit. i in. Kolejne rozdziały katalogu obejmują:

I — projekty robót geologiczno-inżynierskich (warunki techniczne, zasada opracowania cennika),

II — dokumentacje geologiczno-inżynierskie dla inwestycji (tematyka i zakres opracowań na etapach — wstępnym i szczegółowym, zasady opracowania cennika, kosztorysowanie i fakturowanie);

III — wykonywanie badań laboratoryjnych (m. in. zasady opracowania cennika wraz z cenami jednostkowymi);

IV — opracowanie projektu robót hydrogeologicznych dla ujęcia wód podziemnych (warunki techniczne, normy i ceny dla projektu robót hydrogeologicznych; uwzględniono tu pozycje zbierania literatury, analizy materiałów itp., wg 3-stopniowego podziału problemów wraz z wzrastającym skomplikowaniem budowy geologicznej badanego terenu);

V — opracowanie dokumentacji hydrogeologicznej powykonawczej ujęcia wód podziemnych (zakres opracowania, cennik, kosztorysowanie wraz z normami jednostkowymi).

Katalog wydany przejrzystie (na powielaczku) zawiera 27 stron tekstu.